

«Українські апостоли»

МИТЦЯ

Чималий досвід копіювання всесвітньовідомих мозаїк Софії Київської та Михайлівського Золотоверхого, втілення власних пошуків образів Христа, Богоматері та святителів у новостворюваних українських храмах наснажили Леоніда Тоцького до авторського творення мозаїчної галереї «Українських апостолів». Для всіх робіт художник обрав єдиний модуль — 71 × 71 см, що відповідає розміру плити на підлозі XI ст. на хорах Софійського собору, відкритої під час реставрації. Ці параметри художнику дуже сподобалися і, працюючи над мозаїками, він передбачав розмаїття варіантів їх експозиції шляхом чергування портретних зображень і тематичних композицій. Спільний формат давав змогу виставляти роботи або горизонтально, як фриз, вздовж стін залу, або вертикально, як плахту, розміщуючи одну над одною.

Варто уважно придивитись до ликів видатних постатей, яких художник обрав до своєї галереї «Апостолів». Створені образи є унаочненням авторського бачення унікальних особливостей кожного діяча та виконаної ним історичної місії. Це глибокодумні психологічні портрети, в яких мозаїст наявними засобами — багатокольоровою смальтою та пластикою ліній, по яким струменять світлоносні камінчики, — виокремив індивідуальні риси, притаманні кожній особистості.

Перший твір серії — портрет Тараса Шевченка — створено майстром на грі концентричних кіл, що розходяться від двох композиційних центрів — очей і лоба поета, з яких ніби випрозорюється фраза з вірша Кобзаря: «І день іде, і ніч іде, і голову вхопивши в руки, дивуєшся, чому не йде апостол правди і науки». Плавність ліній смальти передає задумливий стан Шевченка. Дещо відходячи від тексту, Тоцький зобразив лише одну руку поета, оскільки вважав, що «коли голову охоплюють двома руками — то це вже жах і розпач».

Образ мандрівного філософа і мислителя Григорія Сковороди подано серед квітучого саду його «Божественних пісень». На барвистому розмаїтті квітів мозаїст вибудував струнку вертикаль портретного зображення. «Прикріпленість» славетного мандрівника до кіл Вищої мудрості Тоцький підкреслив виразними лініями побудови його чола, а загальну спрямованість у простір вічності — вербовим ціпком з пророслим зеленим листям.

Розумного, суворого князя Ярослава Мудрого зображено на тлі зведеного ним Софійського собору. Майстру вдалося візуалізувати колосальну духовну напругу та велику силу державотворця, при якому Київська Русь досягла розквіту і могутності. Логічним продовженням цієї роботи сприймається панно «Криниця знань (Бібліотека Ярослава Мудрого)». Динаміка руху до водної блакиті невичерпного джерела підкреслена перспективним скороченням стінок криниці, складеної з барвистих фоліантів. Чітка симетрична побудова композиції створює враження руху не вниз, а, навпаки, у височінь, до витоків безмежної мудрості.

Над фольклорною постаттю козака Мамаю Леонід Тоцький вочевидь працював з особливою прихильністю і посмішкою. Автор дотримався традиційної схеми зображення народного героя з відповідною символікою, адже козак в уявленнях українців уособлював силу духу, незламність волі. У центрі композиції, на тлі дубу (символу могутності і чистоти роду) — козак Мамай, який грає на кобзі. Поруч з ним — речі, пов'язані з життям і смертю козака: штоф з чаркою, пістоль, ріг-порохівниця. Давній сюжет українського народного малярства Тоцький творчо доповнив і розвинув: у дубових листьях «заховав» москалів, які стріляють у нашого героя, але кулі його не беруть. Поруч з Мамаєм автор повісив на гілці власну палітру, у такий спосіб висловлюючи провідну тезу про повноту буття, пов'язану із внутрішнім станом людини: після здобуття особистої свободи людина отримує змогу для невичерпної творчості.

Леонід Тоцький своєю увагою пошановав і двох українських архітекторів — Василя Кричевського та Володимира Заболотного, кожен з яких представлений на тлі своїх знакових творінь. Образ Василя Кричевського вирішено артистичною мовою українського архітектурного модерну, неперевершеним взірцем якого залишається його будівля Полтавського земства. Більш стриманим сприймається образ першого президента Академії архітектури Української РСР Володимира Заболотного, який проступає крізь концентричні кола енергетики, що вирує навколо Верховної Ради — будівлі його авторства.

Портретний ряд галереї художник розмежував низкою робіт з глибоким філософським змістом. У жовто-блакитній гамі осмислюється «Соняшник

життя» — символ українського сонця. Симетрією композиції висловлено закономірність життєвого циклу сонячної квітки — від пуп'янка до зрілого плоду. Сенса безкінечності руху життя митець вклав в епіцентр композиції — у коловорот ліній рисунку наповненого стиглим насінням соняха.

Творчості Леоніда Тоцького притаманне глибоке авторське осмислення традиційних засад народного мистецтва та їх віддзеркалення у художніх роботах, в яких немає нічого зайвого: тільки чіткість композиції, досконале розуміння колористичних можливостей мозаїки, блискуче володіння технікою, віртуозна артистичність ліній. Кожен образ, кожна композиція створені митцем під впливом власних переживань, усвідомлення як трагічного, так і радісного, життєдайного в історії України.

Галерея «Українських апостолів» Леоніда Тоцького — це масштабна мистецько-психологічна вистава: з височинь історії до глядачів виразом очей промовляють славетні діячі української культури, виводячи їх із кіл буденності та повертаючи до осмислення сенсів людського буття.

Митець встиг зробити двадцять п'ять мозаїк серії і мав намір створити образи Івана Котляревського, Миколи Лисенка, Марії Заньковецької, Івана Карпенка-Карого і перейти до сучасників, достойних бути представленими у пантеоні українських «апостолів». Але, на жаль, земного життя йому не вистачило...

Св. Апостол Андрій Первозваний | 2010
Смальта. 71 × 71

Княгиня Анна | 2009
Смальта. 71 × 71

Князь Володимир | 2009
Смальта. 71 × 71

Криниця знань (Бібліотека Ярослава Мудрого) | 1982
Смальта. 72×72

Князь Ярослав Мудрий | 2009
Смальта. 71×71

Козак Мамай | 2008
Смальта. 71 × 71

Богдан Хмельницький | 2009
Смальта. 71 × 71

Дерево життя | 2011
Смальта. 71 × 71

Григорій Сковорода (Сад Божественних пісень) | 2008
Смальта. 71 × 71

Леся Українка | 2012
Смальта. 71 × 71

Іван Франко | 2009
Смальта. 71 × 71

Соняшник життя | 1987
Смальта. 71 × 71

Тарас Шевченко | 2008
Смальта. 71 × 71

Микола Реріх | 2009
Смальта. 71 × 71

Василь Кричевський | 2013
Смальта. 71 × 71

Місяць (Чумацький шлях) | 2010
Смальта. 71 × 71

Сонце | 2010
Смальта. 71 × 71

Іван Нечуй-Левицький | 2012
Смальта. 71 × 71

Микола Гоголь | 2009
Смальта. 71 × 71

Виноград | 2011
Смальта. 71×71

Іван Мазепа | 2009
Смальта. 71×71

Геноцид 1932–1933 років | 2010
Смальта. 71 × 71

Михайло Грушевський | 2009
Смальта. 71 × 71

Хвала життю | 2011
Смальта. 71×71

Володимир Заболотний | 2011
Смальта. 71×71